

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudkyň JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Marie Žiškové v právní věci žalobců: **a) A. D., b) nezl. G. Č., c) nezl. K. Č.**, nezletilí žalobci zastoupeni žalobkyní ad a) jakožto zákonnou zástupkyní, všichni zastoupeni JUDr. Josefem Klofáčem, advokátem se sídlem Česká Lípa, Mariánská 531, proti žalovanému **Ministerstvu vnitra**, se sídlem Praha 7, Nad Štolou 3, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 20. 9. 2002, č. j. OAM-3652/VL-10-04-2002, v řízení o kasační stížnosti žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci, ze dne 24. 3. 2004, č. j. 59 Az 285/2003-53,

takto:

I. Kasační stížnost žalobkyně A. D. **se zamítá.**

II. Řízení o kasační stížnosti nezletilých žalobců G. Č. a K. Č. **se zastavuje.**

III. Žalobci **nemají** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

IV. Žalovanému **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Rozhodnutím ze dne 20. 9. 2002, č. j. OAM-3652/VL-10-04-2002, žalovaný neudělil žalobcům azyl podle § 12, § 13 odst. 1, 2 a § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu). Současně žalovaný rozhodl tak, že se na žalobce nevztahuje překážka vycestování ve smyslu § 91 zákona o azylu.

V opravném prostředku (žalobě) proti rozhodnutí žalovaného žalobci konstatovali pochybení správního orgánu spočívající v porušení § 3 odst. 4, § 32 odst. 1, § 34 odst. 1, § 46 a § 47 odst. 3 správního řádu. K důvodům žaloby žalobkyně A. D. dodala, že v pohovoru

sice uvedla, že manžel K. Č. před dvěma lety odešel od rodiny, v Čechách však o něm obdržela zprávu, vyřešili rodinné problémy a opět žijí spolu. On v ČR také požádal o azyl; důvodem opuštění Arménie byla vojenská služba v arménské armádě. Pokračovala, že do jejího odchodu z Arménie ji stále někdo chodil obtěžovat a ptát se po manželovi a také po jejím otci. Policie a lidé z vyšších kruhů se chtěli dozvědět místo pobytu otce. Podle žalobkyně by tyto důvody měly stačit k udělení azylu, proto se nezmínila o problémech jejího bratra, který se spojil s mafií a také opustil Arménii. Šéfové mafie ho hledali a vyhrožovali žalobkyni, že unesou její děti a nechají si je, dokud se bratr nevrátí. Z uvedených důvodů se žalobci bojí vrátit zpět, v Arménii není pro děti budoucnost. Navrhli, aby soud rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci žalobu zamítl rozsudkem ze dne 24. 3. 2004. V řízení před správním orgánem neshledal krajský soud vady vytýkané žalobci ani jiné vady, pro které by měl napadené rozhodnutí zrušit; v odůvodnění rozsudku se rovněž ztotožnil se žalovaným v posouzení důvodů, pro něž žalovaný neudělil žalobcům azyl. Ze správního spisu vyplynulo, že žalobci požádali o azyl výlučně z ekonomických důvodů. Žalobci neprokázali, že by pátrání arménské policie po otci žalobkyně A. D. mohlo být hodnoceno jako protiprávní. Až v žalobě se pak žalobci zmínili o mafii a rozšířili okruh pronásledovaných osob o bratra a manžela A. D.. Aktivity kriminálních skupin však nejsou důvodem azylu, pokud je stát nepodporuje či se s nimi smiřuje, což v daném případě nebylo prokázáno. Žalovaný po provedeném řízení usoudil, že azyl nelze žalobcům udělit, neboť nesplňují podmínky pro udělení azylu podle § 12, § 13, § 14 zákona o azylu, a dále neshledal ani překážku vycestování podle § 91 zákona o azylu, krajský soud mu dal po přezkoumání napadeného rozhodnutí v rámci žalobních bodů svým rozsudkem za pravdu.

Proti zamítavému rozsudku krajského soudu podali žalobci (dále též stěžovatelé) včas kasační stížnost založenou na důvodech uvedených v § 103 odst. 1 písm. a), b), c) d) s. ř. s. Podle jejich názoru žalovaný vycházel ze skutkově ne zcela a objektivně zjištěných skutečností a dále při zjišťování skutkové podstaty byl porušen zákon takovým způsobem, že to ovlivnilo zákonnost a pro tuto vadu měl krajský soud napadené rozhodnutí zrušit. Žalobkyně A. D. se osobně účastnila pohovoru v původním řízení na Policii ČR, kde měla možnost se vyjádřit ke skutečnostem, na jejichž základě žádá o azyl v ČR. Zde však zcela nerozuměla a jelikož jí nebylo v rozporu s čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod umožněno být právně zastoupena, nemohla se kvalifikovaně vyjadřovat, přičemž neznalost zákona byla jen k tíži žalobců. Správní orgán byl ve výhodnějším postavení; tím došlo k porušení rovnosti v postavení subjektů – na jedné straně žalobců a na straně druhé žalovaného. Zastoupení advokátem sice není povinné, ale přesto měl žalovaný žalobce na tuto možnost upozornit, a to konkrétním uvedením seznamu advokátů v místě. Tím došlo též k porušení § 3 odst. 1 věty první správního řádu. Obdobně byl porušen i § 3 odst. 2 správního řádu, neboť žalobci z uvedeného důvodu nemohli svá práva a zájmy účinně hájit, přičemž žalovaný nezajistil, aby žalobci neutrpěli v řízení újmu pro neznalost předpisů. Krajský soud však tato porušení přehlédl. Shora uvedené se vztahuje i na porušení § 3 odst. 3 a 4 správního řádu. Rozsudek krajského soudu je tak nepřezkoumatelný, neboť kvůli porušení uvedených ustanovení žalovaným, nemohl objektivně posoudit neúplně zjištěné skutkové okolnosti, které žalobci nemohli pro neznalost právních předpisů vyjádřit.

Žalobci ve správním řízení uváděli, že otec a rodina byli pronásledováni pro politické smýšlení otce, který v době existence SSSR pracoval jako příslušník policie. Za tyto aktivity mu důvodně hrozilo pronásledování současnými orgány; arménská policie, která je úzce spojena s mafií, tyto osoby šikanuje a hrozí jim nebezpečím ohrožení zdraví a života.

Toto nebezpečí hrozilo celé rodině, tedy i manželovi a bratrovi. Všichni tak byli nuceni se skrývat. Otec, bratr i manžel se museli ukrýt v zahraničí. Otec rodině mnohokráte po rozpadu SSSR sděloval, že budou muset v zájmu zajištění zdraví a života uprchnout. Z obavy o spojení otce s rodinou proto nemohla žalobkyně A. D. hovořit o svém manželovi a proto došlo tzv. naoko k roztržce s manželem. V ČR však žádné nebezpečí nehrozilo a spojení se tak obnovilo. Žalovaný měl v této souvislosti provést důkaz výslechem manžela žalobkyně A. D., který byl umístěn v azylovém zařízení v Jezové u Bělé pod Bezdězem, a měl si též zjistit skutečnosti žalobci tvrzené v domovském státě. Žalobci neměli žádnou možnost obrátit se v Arménii na policii nebo jiný orgán, všichni totiž pátrali po otci pro jeho politickou příslušnost ke Komunistické straně Sovětského svazu a jeho vysokou hodnost u policie. Když došlo k útokům na majetek a na žalobce, vždy bylo jen sděleno, že pokud nesdělí adresu, kde se otec zdržuje, je nutno s takovými útoky počítat. Manžel žalobkyně A. D., který opustil Arménii a zdržoval se v ČR, žalobkyni sdělil, že pokud s ním chce být, musí se dostat do ČR. On již má pobyt legalizovaný, proto by ho měli mít zlegalizován i žalobci, a to z důvodů zachování rodiny. V ČR se navíc narodilo dne 13. 3. 2004 další dítě. Výše uvedenými skutečnostmi došlo též k porušení § 3, § 32, § 34, § 46 správního řádu, správní orgán má zcela úplně zjistit skutečný stav věci, když není vázán jen návrhem účastníka řízení, rozhodnutí žalovaného bylo vydáno na neúplném a neobjektivním zjištění skutkového stavu, což se plně odrazilo i na hodnocení důkazů krajským soudem.

Žalobci byli též vyloučeni z účasti při projednávání žaloby. Žalobci byli zastoupeni advokátem, který byl výzvou ze dne 16. 2. 2004 vyzván k vyjádření, zda má být nařízeno ústní jednání. Správně však měli být vyzváni i žalobci, neboť ve smyslu § 42 odst. 2 s. ř. s. měli něco vykonat žalobci, jich se tato povinnost dotýkala. Žalobcům se měl doručit i rozsudek. Postupem krajského soudu tak byl porušen čl. 36 Listiny.

Krajský soud dále posoudil skutkově věc samu jen v rozsahu, jak ji posoudil žalovaný, ten však skutkový stav zjistil nedostatečně. Soud sám na straně druhé čtvrtém odstavci rozsudku dovodil, že předchozí řízení proběhlo jen v obecné rovině. Došlo k porušení čl. 37 odst. 2 Listiny; soud měl dovodit, že u žalobců vznikla obava o zachování zdraví a života, byli v neustálém psychickém tlaku a státní moc v Arménii jim ochranu neposkytla.

K posouzení překážky vycestování dle § 91 zákona o azylu žalobci uvedli, že svědčí-li manželovi žalobkyně A. D., který je otcem narozeného dítěte, právo pobytu na území ČR, bylo by v rozporu s právem tohoto otce podle Úmluvy o právech dítěte, zákona o rodině i čl. 32 Listiny, kdyby nemohl na tomto území své dítě vychovávat. Ze všech uvedených důvodů žalobci navrhli, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadený rozsudek krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobci též požádali o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti. O této žádosti Nejvyšší správní soud samostatně nerozhodoval, neboť rozhodl přímo ve věci samé.

Dne 29. 12. 2004 se k Nejvyššímu správnímu soudu dostavila žalobkyně A. D. a jako zákonná zástupkyně vzala za oba nezletilé žalobce jejich kasační stížnost zpět. Poněvadž projev vůle, jímž došlo k zpětvzetí kasační stížnosti, nevzbuzuje pochybnosti, Nejvyšší správní soud výrokem č. II. tohoto rozsudku řízení o kasační stížnosti obou nezletilých žalobců v souladu s § 47 písm. a) s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s. zastavil.

Nejvyšší správní soud tedy přezkoumal napadené rozhodnutí krajského soudu pouze ve vztahu k osobě žalobkyně A. D., a to v mezích důvodů vytyčených stížnostními body (§ 109 odst. 3 s. ř. s.) a shledal kasační stížnost nedůvodnou.

V bodě, jímž stěžovatelka napadla neumožnění právního zastoupení v řízení před správním orgánem, tedy porušení práva na právní pomoc a z toho vyplývající porušení zásady rovnosti a § 3 správního řádu, jímž namítla, že v rámci pohovoru před správním orgánem zcela nerozuměla, jímž se dovolávala vztažení překážky vycestování s ohledem na právo otce jejich dětí na výchovu na území ČR, je kasační stížnost nepřípustná (§ 104 odst. 4 s. ř. s.): opírá se totiž o důvody, které stěžovatelka neuplatnila v řízení před krajským soudem, ač tak učinit mohla; krajský soud se tedy těmito otázkami vůbec nezabýval, neboť stěžovatelčina tvrzení mu to neumožnila, a ani Nejvyšší správní soud se jimi tak nemůže zabývat. Ze stejných důvodů je pak nepřípustná námitka vady řízení před správním orgánem, spočívající v neprovedení výslechu svědka K. Č. - manžela stěžovatelky, či v nezjištění stěžovatelkou tvrzených skutečností v domovském státě.

Tvrzení v kasační stížnosti o tom, že otec žalobkyně a rodina byli pronásledováni pro politické smýšlení otce, který v dobách SSSR pracoval jako příslušník policie, byl členem KSSS, tvrzení o šikanování lidí s obdobným postavením policií, o spojení arménské policie s mafií, o pronásledování otce též jinými orgány než policií, a dále tvrzení, že otec žalobkyně rodinu po rozpadu SSSR a před svým útěkem upozorňoval na možné ukrývání se a útěk s ohledem na zajištění zdraví a života, tvrzení, že k roztržce s manželem došlo jen tzv. naoko, i skutečnost, že došlo k útokům na majetek, stěžovatelka v řízení před krajským soudem a ostatně ani v řízení správním neuvedla. Z její žádosti o udělení azylu, doplněné ručně psaným prohlášením o důvodech žádosti, jakož i z protokolu o pohovoru naopak vyplynulo, že otec žalobkyně pracoval jako voják z povolání, poté, co uprchl do Ruska se na místo jeho pobytu chodila ptát policie, žalobkyně o důvodech jeho útěku nic nevěděla (v rámci pohovoru žalobkyně na přímou otázku, proč se policisté ptali na jejího otce, odpověděla: „*Nevím, otec nám nic neřekl.*“); její tvrzení v kasační stížnosti se tak navíc jeví jako účelové. Podstatné nicméně je, že stěžovatelka uplatnila uvedené skutečnosti až poté, co bylo vydáno napadené rozhodnutí krajského soudu, a Nejvyšší správní soud k nim proto nepřihlížel (§ 109 odst. 4 s. ř. s.). Ze stejného důvodu nemohl Nejvyšší správní soud přihlížet ke skutečnosti, že se stěžovatelce dne 13. 3. 2004 narodilo další dítě, i k tvrzení, že manžel stěžovatelky má v ČR legalizovaný pobyt a proto by měl být zlegalizován i pobyt stěžovatelky.

Nejvyšší správní soud se ztotožnil s krajským soudem v závěru, že stěžovatelčina životní situace v Arménii nesvědčí o tom, že by stěžovatelka byla pronásledována, případně že by zakoušela odůvodněné obavy z pronásledování ve smyslu § 12 zákona o azylu. Příčinou odchodu stěžovatelky do ČR byly ekonomické důvody a pátrání policie po jejím otci. Nebylo však prokázáno, že by postup policie dosahoval intenzity pronásledování ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu. Jak vyplývá ze správního spisu [např. Zpráva MZ USA

o dodržování lidských práv v Arménii za rok 2001, z března 2002, popř. informace MZV ČR (Zastupitelský úřad v Moskvě) ze dne 24. 2. 1997, č. j. 301.759/97-KO/5], měla stěžovatelka v případě nezákonnosti postupu policie možnost obrátit se na státní instituce a domáhat se ochrany svých práv. Stěžovatelka se však na příslušné orgány vůbec neobrátila. Stěžovatelka si nemůže činit nárok na ochranu na mezinárodní úrovni, pokud ani neumožnila státním orgánům vlastní země, aby se její věcí zabývaly. Nepokusila-li se získat ochranu prostředky vnitrostátního práva, nemůže jí být poskytnuta ochrana formou azylu: ta je totiž až poslední možností v situaci, kdy všechny ostatní nástroje práva selhaly.

Jako zcela nepřípadnou pak Nejvyšší správní soud shledal námitku vyloučení účasti stěžovatelky při projednávání žaloby tím, že jí v rozporu s § 42 odst. 2 větou druhou s. ř. s. nebyla doručena výzva dle § 51 s. ř. s., a dále i námitku nedoručení rozsudku stěžovatelce. Podle § 42 odst. 2 s. ř. s. má-li účastník nebo osoba zúčastněná na řízení zástupce, doručuje se pouze zástupci. Má-li však účastník nebo osoba zúčastněná na řízení něco osobně vykonat, doručí se i jim. Jak vyplynulo ze soudního spisu (č. l. 33), krajský soud v souladu s § 35 odst. 7 s. ř. s. ustanovil stěžovatelům k ochraně jejich zájmů v řízení zástupce – advokáta. Výzva dle § 51 s. ř. s. byla zástupci stěžovatelů doručena dne 19. 2. 2004, rozsudek pak dne 29. 3. 2004. Vyjádření k výzvě dle § 51 s. ř. s. však svou povahou není úkonem ve smyslu § 42 odst. 2 věty druhé s. ř. s., který by tedy musel účastník osobně vykonat. Tato námitka je bezdůvodná též proto, že předmětná výzva dle § 51 s. ř. s. byla doručena i stěžovatelům, a to do vlastních rukou dne 14. 5. 2003. Režimu doručování pouze zástupci pak podléhá i doručení rozsudku. Krajský soud tedy při doručování předmětných písemností nijak nepochybil. Za tohoto stavu tak nelze hovořit o zkrácení stěžovatelky na ústavních právech. Lze jen podotknout, že vzhledem k tomu, že žalovaný netrval na nařízení jednání a stěžovatelka se k řádným výzvám dle § 51 s. ř. s. ve stanovené lhůtě nevyjádřila, mohl soud v souladu s citovaným ustanovením rozhodnout o věci samé bez jednání.

Co se týče stížnostních námitek vytýkajících krajskému soudu to, že nepřezkoumal postup žalovaného ve správním řízení, Nejvyšší správní soud jim nepřisvědčil. Stěžovatelka namítla vady řízení toliko v obecné rovině, a krajský soud to také konstatoval; přesto se však stěžovatelčinými námitkami zabýval a procesní postup žalovaného v rámci žalobních bodů přezkoumal. Tato stížnostní námitka nemá tedy žádný vztah k rozhodnutí napadenému kasační stížností. Řízení o žalobách proti rozhodnutím správních orgánů je ovládáno mimo jiné též zásadou dispoziční. Nelze pak tvrdit porušení ústavního práva na soudní ochranu, jestliže stěžovatelka netvrdila konkrétní právní či skutkové důvody, které by poukazovaly na vady řízení před správním orgánem.

Nejvyšší správní soud tedy shledal všechny stěžovatelčiny námitky dílem nedůvodnými, dílem nepřípustnými. Jelikož v řízení nevyšly najevo žádné vady, k nimž musí kasační soud přihlížet z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 s. ř. s.), zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s.).

O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 1 a 3 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalobkyně A. D. nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť ve věci neměla úspěch; žalobci G. Č. a K. Č. nemají právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, protože řízení o jejich kasační stížnosti bylo zastaveno; žalovanému správnímu orgánu, kterému by jinak jakožto úspěšnému účastníku řízení právo na náhradu nákladu řízení příslušelo, náklady řízení nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 6. dubna 2005

JUDr. Josef Baxa
předseda senátu